

Překážky úspěšného ukončení doktorského studia – reflexe doktorandek a doktorandů

Michaela Šmídová

Centrum pro studium vysokého školství, v.v.i.

27.5. 2022, Telč

Struktura příspěvku

- 1) Šetření Doktorandi 2021 a datový soubor (základní informace)
- 2) Náročnost studia? Pro koho? Dvě perspektivy: subjektivní a „objektivní“ hodnocení
- 3) Překážky pro ukončení studia – reflexe v souvislostech

Základní informace o šetření a souboru

Období sběru: prosinec 2021

Forma sběru: online dotazník

Cílová skupina: všichni studující v doktorském studiu (prezenční, kombinovaná forma, včetně přerušovaných studií)

Sebraná anonymizovaná data byla rozdělena do dvou souborů:

- **Soubor studujících v prezenční a kombinované formě** (N=3 416)

Data souboru jsou zvážena **metodou raking** vůči populaci studentů v doktorském studiu v ČR k 31.12. 2021 a hlavními kritérii vážení jsou pohlaví, forma studia (prezenční nebo kombinovaná), vysoká škola, věk (tři kategorie: kategorie širokých oborů ISCED (Study Fields)). Tento datový soubor (není-li uvedeno jinak) je základním souborem pro analýzu v této zprávě.

- **Soubor studujících v přerušném studiu** (N=250)

Data nebyla zvážena, vzhledem k nízké response rate mezi tímto typem studujících)

Souhrnná zpráva během června + dvě tematické zprávy

Obsah dotazníku (především návaznost na Strategický záměr MŠMT, prioritou snížení neúspěšnosti)

rok 1 = začátek stavu.....předpoklad je, že se šetření zopakuje za cca 4-5 let

Srovnatelnost s předešlým šetřením (rok 2014) – spíše tematicky, nikoliv přímo formulacemi dotazů.

Nejdůležitější témata:

Vztah se školitelem, sociálně-ekonomické podmínky studia, aktivity během studia, náročnost studia/jeho složek, uplatnění, zdravotní omezení...

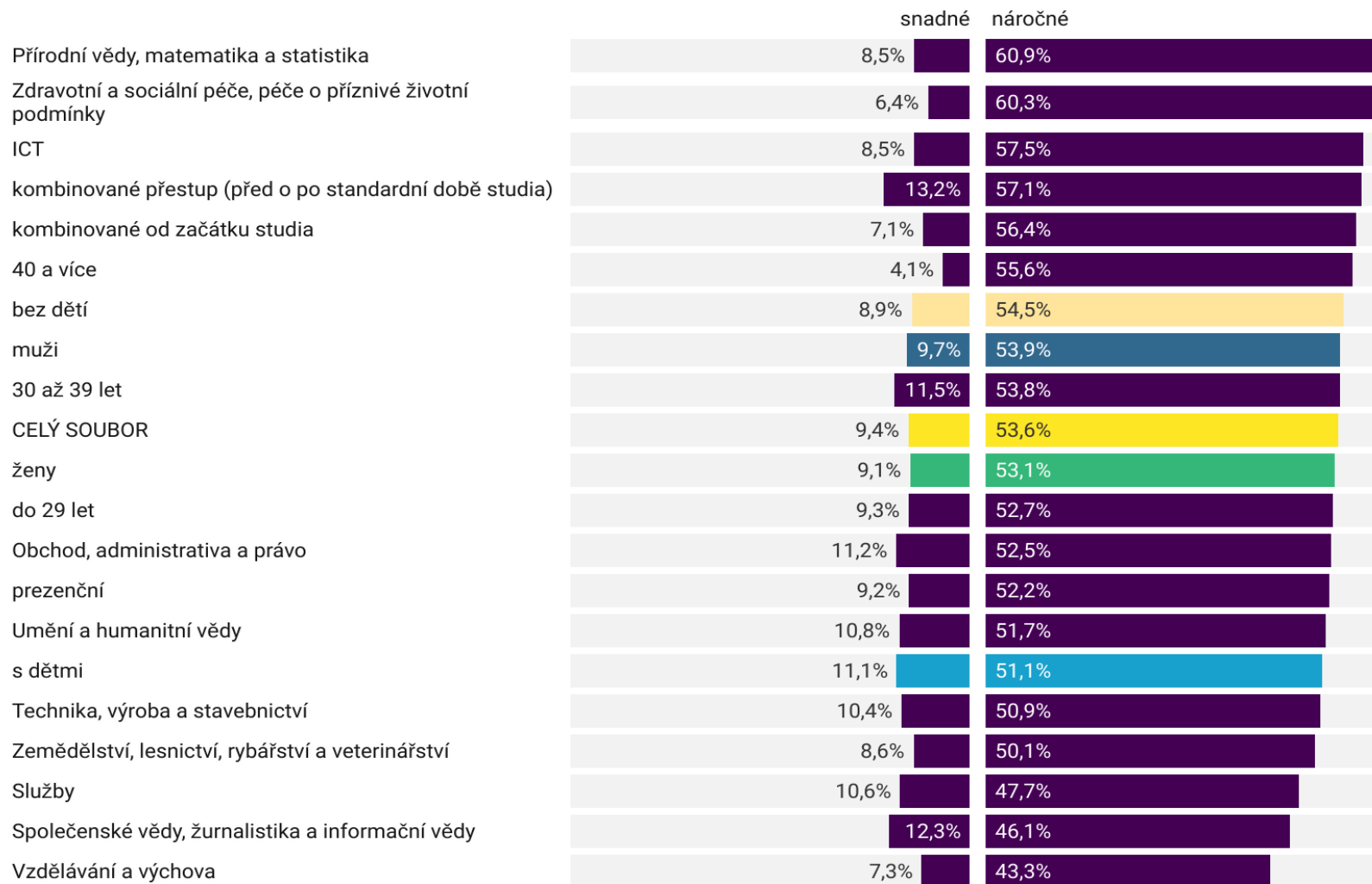
Náročnost studia ve vztahu k překážkám

Hlavní otázka

Jak respondenti reflektují náročnost studia a jak se tato náročnost promítá do identifikace překážek v úspěšném studium?

Reflexe náročnosti doktorského studia

Otázka na náročnost doktorského studia umožnila reflexi v 5 stupňové škále: 1-velmi snadné až 5-velmí náročné. Snadné=součet velmi a spíše snadné, náročné= součet spíše a zcela náročné.

Doktorské studium považujete celkově za:

Srovnatelnost s předchozím šetřením limitovaná

Náročnost na čas? (vybrané charakteristiky)

Průměrné hodnoty, ukazují se spíše trendy či poměry mezi činnostmi než „přesný“ počet.

Průměrně počet hodin denně v pracovním týdnu

	Práce na dizertaci	Studium jako takové	Placená práce na VŠ	Placená práce na výzkumné instituci	Placená práce mimo akad. a výzkumný prostor	Podnikání	Volný čas	Péče o domácnost	Spánek
prezenční	3,6	3,0	2,2	0,8	1,9	0,6	3,9	3,8	7,2
kombinované přestup (před i po standardní době studia)	3,5	1,2	2,8	1,2	1,5	0,8	4,2	4,3	7,2
do 29 let	3,5	3,2	2,3	0,9	1,9	0,4	4,1	3,6	7,3
30 až 39 let	3,4	2,0	2,0	0,9	2,1	0,8	4,0	4,1	7,2
CELÝ SOUBOR	3,3	2,6	2,1	0,8	2,2	0,7	3,9	3,9	7,2
ženy	3,3	2,8	2,0	0,9	2,0	0,5	3,7	4,5	7,2
muži	3,2	2,5	2,2	0,8	2,3	0,9	4,1	3,5	7,2
40 let a více	2,4	2,5	1,6	0,4	3,6	1,5	3,4	5,0	7,0
kombinované od začátku studia	2,0	2,4	1,1	0,5	4,3	1,2	3,8	4,4	6,9

Náročnost na čas? (skupiny oborů)

Průměrný počet hodin/denně v pracovním týdnu

	Práce na disertaci	Studium jako takové	Placená práce na VŠ	Placená práce na výzkumné instituci	Placená práce mimo akad. a výzkumný prostor	Podnikání	Volný čas	Péče o domácnost	Spánek
Přírodní vědy, matematika a statistika	4,2	2,4	1,8	1,7	1,0	0,3	3,7	3,6	7,3
Zemědělství, lesnictví, rybářství a veterinářství	3,9	3,3	2,4	0,6	1,9	0,5	3,6	3,2	7,0
Technika, výroba a stavebnictví	3,5	2,7	3,1	0,8	2,0	0,7	4,4	4,0	7,0
ICT	3,4	1,8	3,1	0,7	1,7	1,2	3,9	3,3	7,3
CELÝ SOUBOR	3,3	2,6	2,1	0,8	2,2	0,7	3,9	3,9	7,2
Umění a humanitní vědy	3,2	2,9	1,5	0,7	2,6	0,8	3,9	4,3	7,4
Společenské vědy, žurnalistika a informační vědy	2,9	2,9	1,6	0,6	2,4	0,7	4,1	4,1	7,4
Služby	2,8	3,3	2,3	0,2	2,9	0,9	4,0	4,6	7,1
Obchod, administrativa a právo	2,7	2,5	1,5	0,2	3,6	1,2	4,2	4,0	7,3
Zdravotní a sociální péče, péče o příznivé životní podmínky	2,7	2,6	1,7	0,5	3,2	0,8	3,7	3,9	7,0
Vzdělávání a výchova	2,2	2,8	2,2	0,4	3,8	1,0	3,0	4,8	7,0

Překážky v úspěšném studiu?

- Šetření v roce 2014: překážky pro úspěšné ukončení studia ve standardní době
1. Finance (19 %)*, 2. zaměstnání, práce (15 %), 3. časové vytížení (13 %)
- 2021: obecně překážky s možností volné odpovědi

Formulace i nabídka překážek se liší = limitovaná porovnatelnost

* Položka finance nebyla v roce 2021 (ale často se objevovala ve volné odpovědi!)

2014 = položka
vůbec nebyla
zařazena

„rovnocenná
překážka vůči
těm
studijním

Překážky úspěšného ukončení studia

	Náročnost disertačního výzkumu	Náročnost napsání disertační práce	Náročnost požadované publikační činnosti	Absolvování požadovaných předmětů	Pedagogická činnost	Požadovaná zahraniční mobilita	Spolupráce se školitelem/ školitelkou	Izolace či osamělost během doktorského studia	Netransparentní nebo měnící se podmínky studia	Mimo studijní záležitosti	Jiné skutečnosti:
do 29 let	40,6%	40,6%	54,4%	13,0%	9,6%	26,2%	11,6%	27,9%	17,9%	42,1%	21,3%
ženy	37,0%	42,3%	54,1%	13,4%	8,2%	25,5%	14,6%	28,0%	20,1%	50,4%	21,3%
prezenční	39,8%	40,8%	52,2%	14,2%	9,3%	24,3%	11,6%	27,6%	19,0%	42,8%	23,1%
CELÝ SOUBOR	39,8%	44,3%	50,9%	13,6%	8,1%	23,7%	12,7%	27,3%	18,5%	45,5%	27,3%
kombinované od začátku	39,8%	54,5%	50,6%	15,7%	6,1%	31,1%	9,1%	21,4%	12,9%	53,4%	11,7%
40 let a více	38,5%	55,9%	50,1%	16,0%	5,5%	31,7%	9,9%	20,9%	8,6%	54,4%	14,3%
muži	42,2%	46,4%	49,1%	13,6%	8,1%	22,6%	10,5%	26,1%	16,8%	41,5%	21,1%
30 až 39 let	39,3%	55,3%	46,7%	13,4%	7,3%	17,6%	15,2%	28,9%	22,9%	46,4%	24,1%
kombinované - přestup před i po standardní době	39,7%	50,0%	44,4%	7,3%	4,6%	10,9%	23,6%	33,3%	23,3%	49,3%	24,9%

2014 = 6 % (je to
korektní? Asi ne!

Výrazná
diferenciace podle
skupiny oborů

Překážky úspěšného ukončení studia

	Náročnost disertačního výzkumu	Náročnost napsání disertační práce	Náročnost požadované publikační činnosti	Absolvování požadovaných předmětů	Pedagogická činnost	Požadovaná zahraníční mobilita	Spolupráce se školitelem/ školitelkou	Izolace či osamělost během doktorského studia	Netransparentní nebo měnící se podmínky studia	Mimo studijní záležitosti	Jiné skutečnosti:
Zdravotní a sociální péče, péče o příznivé životní podmínky	39,4%	40,6%	64,8%	10,0%	5,4%	24,6%	13,5%	18,8%	19,8%	41,4%	16,8%
ICT	48,8%	39,6%	61,5%	5,3%	15,0%	22,9%	8,5%	36,2%	19,8%	44,0%	24,8%
Zemědělství, lesnictví, rybářství a veterinářství	38,1%	37,6%	59,7%	13,7%	12,3%	27,0%	13,7%	23,3%	19,8%	29,9%	27,5%
Přírodní vědy, matematika a statistika	44,1%	33,0%	56,0%	10,5%	7,3%	16,6%	15,5%	28,2%	15,7%	42,4%	20,0%
Vzdělávání a výchova	41,2%	59,3%	53,9%	16,8%	8,3%	40,1%	10,5%	34,1%	21,2%	51,5%	21,4%
CELÝ SOUBOR	39,8%	44,3%	50,9%	13,6%	8,1%	23,7%	12,7%	27,3%	18,5%	45,5%	27,3%
Technika, výroba a stavebnictví	40,6%	44,5%	49,0%	15,3%	10,1%	23,2%	12,8%	24,3%	20,8%	43,2%	22,9%
Společenské vědy, žurnalistika a informační vědy	36,2%	52,0%	48,8%	11,2%	8,1%	31,8%	14,3%	30,2%	20,6%	48,7%	22,1%
Služby	37,2%	37,0%	48,0%	7,1%	7,5%	36,2%	7,7%	11,2%	17,6%	46,1%	18,9%
Obchod, administrativa a právo	37,5%	52,8%	45,9%	21,7%	6,8%	22,5%	9,0%	29,6%	15,1%	41,7%	14,5%
Umění a humanitní vědy	32,8%	58,9%	28,8%	19,6%	6,7%	23,5%	11,0%	36,6%	17,7%	61,8%	26,8%

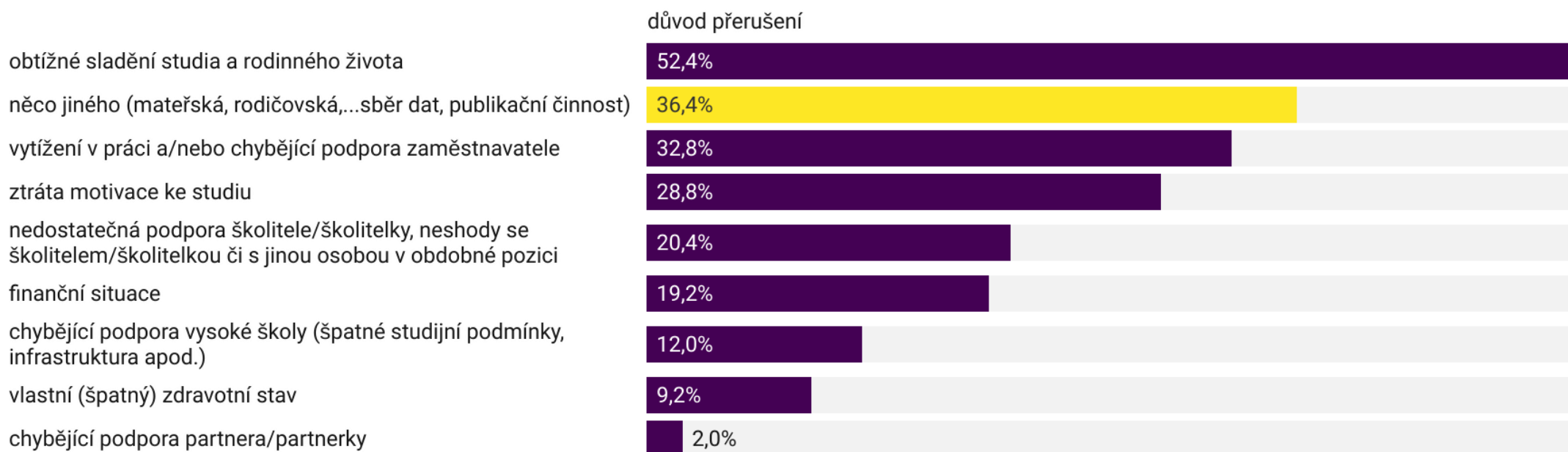
- **Kombinované studium od začátku**
Finance v kombinaci s prací a časem

- **Kombinované studium po přestupu**
Pandemická situace a distanční výuka!

Krátká vsuvka: reálné důvody přerušení studia

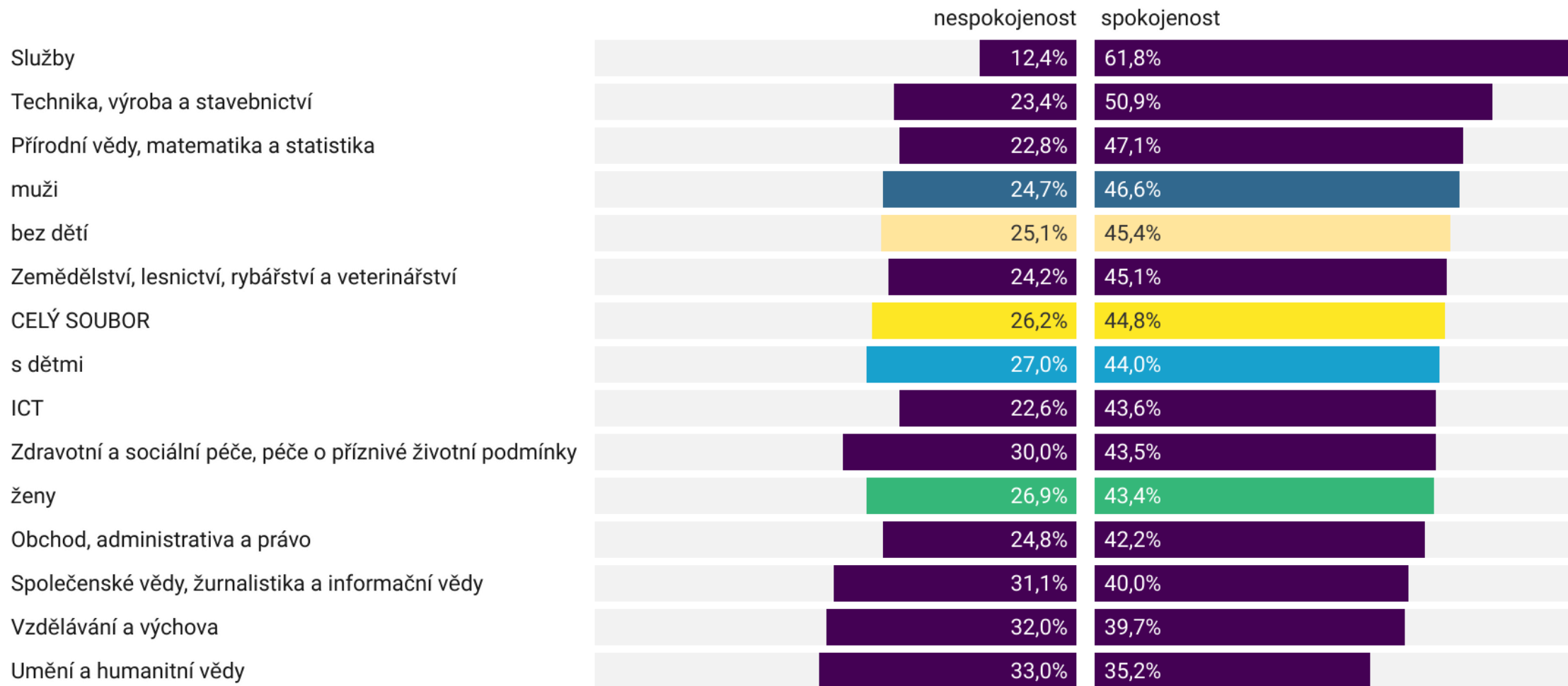

N=250

Graf: CSVŠ, v.v.i • Zdroj: Doktorandi 2021 • Vytvořeno nástrojem Datawrapper

Sladění studijního a soukromého/profesionálního života

škála 0- zcela nespokojený/á až 10- naprosto spokojený/á, nespokojenost= 0 až 3; spokojenost= 7-10.

Stručné shrnutí

- Náročnost doktorského studia je reflektována jak subjektivně (hodnocení) tak i „objektivně“ (časové vytížení)
- Překážky pro úspěšné studium jsou zejména v náročnosti disertace a výzkumu a publikační činnosti, jen o něco méně však leží mimo studijní oblast !
- Rozdíly ve vnímání náročnosti souvisí výrazněji s oborovými skupinami než demografickými charakteristikami.
- Překážky jsou rovněž diferencovanější oborově a nikoliv demograficky
- AVŠAK některé demografické studijní situace (např. kombinované studium ve skupině oborů Přírodověda, matematika a statistika) mohou být pro úspěch studia výrazně problematičtější....